

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Raziskovalno-dokumentacijski sektor

Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana

t: 01 478 94 26, f: 01 478 94 50, e: gp@dz-rs.si, www.dz-rs.si

PP - PRIMERJALNI PREGLED

DAVEK NA ZDRAVJU ŠKODLJIVE IZDELKE

Pripravil:

Jure Kavaš, študent Fakultete za upravo
pod mentorstvom mag. Igorja Zobavnika

Številka naročila: 54/2011

Descriptor/Geslo: Prehrana/Nutrition, Zdravstveno varstvo/Health care, Davek/Tax

Datum: 27. 9. 2011

Gradivo ne predstavlja uradnega mnenja Državnega zbora

1. UVOD

V Evropi in svetu so čedalje bolj prisotni zdravstveni problemi zaradi prekomerne telesne teže. Zato vse več držav razmišlja o davku, ki bi dodatno obdavčil proizvode, ki so nezdravi (hitra hrana, sladke pijače, sladkarije, energijske pijače...) in so poleg premajhne količine gibanja eden ključnih razlogov za pridobitev prekomerne telesne teže. Zanimanje za to tematiko je bilo izraženo tudi pri ECPRD - The European Center for Parliamentary Research and Documentation (mreža, v kateri sodelujejo evropski parlamenti, med drugim tudi z vprašalniki v zvezi s prakso in zakonodajo drugih držav).

Zakaj je prekomerna telesna teža škodljiva?

Prekomerna telesna teža poveča zdravstvene probleme tako samostojno, kot tudi skupaj z drugimi boleznimi. Če smo bolj natančni, je povezana z razvojno stopnjo sladkorne bolezni, z obolenji srca in ožilja, povečanje verjetnosti nekaterih vrst raka, respiratornih zapletov in osteoartritisa velikih in malih sklepov. Študija zgradbe telesa in krvnega pritiska je pokazala, da škodljivi učinki prekomerne telesne teže lahko nastopijo po 10 letih ali z daljšo zamudo. Podatki iz življenjskih zavarovanj in epidemiološke študije potrjujejo, da sta prekomerna telesna teža in debelost tudi dejavnika krajše življenjske dobe. Kopelman (2000:635) omenja tudi Framinghamsko srčno študijo, v kateri piše, da se tveganje smrti med 30. in 42. letom za vsakih 0,45 kg pridobljenega kilograma poveča za 1%, in za 2% med 50. in 62. letom. Kljub temu dokazu mnogi zdravniki menijo, da je debelost samo povzročeno stanje z majhnim medicinskim pomenom. (Kopelman, 2000: 635)

Ureditev trošarin v državah Evropske unije

Trošarine so posredni davek na potrošnjo oziroma porabo nekaterih produktov. Za razliko od davka na dodano vrednost (DDV), so izražene kot denarni znesek na količino izdelka. Najpogosteje se uporabljajo trošarine na:

- alkoholne pijače
- tobačne izdelke
- energente (kurilno olje, bencin, elektrika, zemeljski plin, premog in koks).
- Vse države Evropske unije imajo trošarine za te tri kategorije izdelkov. Prihodki iz naslova trošarin v celoti pripadajo državam članicam. Zakonodaja na področju trošarin je bila v glavnem sprejeta v okviru vzpostavitve notranjega dne 1. 1. 1993 (European Commission, 2011).

Argumenti za in argumenti proti trošarinam/davku na hitro hrano in sladko pijačo¹

Iz enakih razlogov, kot trošarinski izdelki in energenti, bi bila lahko obdavčena tudi nezdrava hrana. Pri energentih plačujemo trošarine, ker ima negativne eksternalije (onesnažuje okolje). Tudi nezdrava hrana ima negativne eksternalije. Davkoplačevalci so tisti, ki sedaj plačujejo za stroške, ki jih povzročajo tisti, ki uživajo nezdravo hrano.

Argumenti za davek na nezdravo hrano in pijačo:

1. *negativne eksternalije nezdrave hrane*: Nezdrava prehrana nima učinka samo na nas ampak na celotno družbo.

Posledice nezdrave hrane so:

- višji zdravstveni stroški (zdravljenje debelosti)

---

¹ Argumenti za / proti povzeto po Economics razen pri argumentih za točka 4.

- zmanjšana produktivnost na delavnem mestu
  - prezgodnja smrt.
2. *osebni problemi zaradi debelosti*: Uživanje nezdrave hrane poveča možnost debelosti, prezgodnje smrti, depresije in še vrsto drugih bolezni. Višje cene bi odvrnile ljudi od uživanja nezdrave hrane. Zmanjšanje uživanja mastne in slane hrane, bi močno izboljšalo zdravje in osebno zadovoljstvo ljudi.
  3. *reševanje življenj*: Okvara srca in ožilja je drugi največji razlog smrti. V Veliki Britaniji, bi lahko bilo rešenih 3000 življenj letno. Poleg reševanja življenj, zmanjšanje prekomerne telesne teže, bi se lahko tudi povečala kakovost življenja.
  4. *pozitivni finančni učinki (dodaten davčni vir)*.

Argumenti proti davku na nezdravo hrano in pijačo:

1. *ni pošteno obdavčiti ljudi s prekomerno telesno težo. To je diskriminacija*: To ni davek, ki bi obdavčil ljudi s prekomerno telesno težo, saj je odločitev ali bo kupil nezdravo hrano na strani kupca. Res pa je, da bi več bremena nosili tisti, ki raje uživajo nezdravo hrano.
2. *To je samo izgovor, da vlada poveča prihodke*: Res je, da bi vlada s tem davkom povečala prihodke. Lahko bi namesto uvedbe davka na nezdravo hrano zmanjšala davek na zdravo hrano.
3. *Breme davka bodo nosili revni*: Nezdrava hrana je cenejša od zdrave hrane, zato revnejši raje zahajajo v restavracije z nezdravo hrano.
4. *Problem države varuške*: Kdo je država, da ljudem govori, kaj naj jejo? Če ljudje hočejo jesti slano in mastno naj jim to tudi omogoči.
5. *Ne bo nobenega učinka*: Če pogledamo primer kajenja. Vlada je uvedla trošarine na cigarete, ljudje pa še vedno kadijo. Podobno je tudi z bencinom.
6. *Ljudje s prekomerno telesno težo umirajo mlajši, zato vladi ne bo treba plačevati pokojnine* (Economics, 2011).

2. TROŠARINE NA HITRO HRANO IN SLADKO PIJAČO - pregled po državah

2.1 Danska

Zaradi zdravstvenih razlogov so na Danskem uvedli nov davek na hrano in brezalkoholno pijačo. Izdelki, ki so s tem davkom obdavčeni, so: čokolada, sladoled, brezalkoholne pijače, sladkor, oreščki in tobak. Davčne stopnje so odvisne od vsebovanega sladkorja (približno 2 - 3 evre na kilogram sladkorja). Davčni prihodki, ki jih dobijo od čokolade in sladkorja, znašajo približno 300 milijonov evrov letno, oktobra letos pa naj bi uvedli še davek na nasičene maščobe, od katerega je pričakovanih dodatnih 100 milijonov evrov prihodkov. Pobrane davke ne porabijo v

zdravstvene namene. Dokazi, da bi davek vplival na izboljšanje javnega zdravja, pa ne obstajajo. Podatka o tem, ali ima ta davek kakšen vpliv na inflacijo, ne poznajo (ECPRD).

2.2 Finska

Na Finskem so iz zdravstvenih razlogov uvedli nov davek na hrano in pijačo. Obdavčili so: brezalkoholne pijače, sladoled in sladkarije. Davčno stopnja je: 75 centov na kilogram (sladoled, sladkarije) in 7,5 centa na liter (brezalkoholne pijače). Davčni prihodki, ki jih dobijo od tega davka, znašajo približno 125 milijonov evrov. Pobrane davke ne porabijo v zdravstvene namene. Do sedaj ni na voljo podatkov, ali ta davek izboljšuje javno zdravje. Zaradi tega davka se potrošnja sladkarij ni zmanjšala in proizvajalci sladkarij so razvili proizvode, ki ne spadajo med sladkarije ampak med biskvite. Veliko so se pogovarjali o uvedbi novega davka, in sicer davka na sladkor, ki bi bil bolj učinkovit z vidika javnega zdravja. Do sedaj še ni bil realiziran. Davek na sladoled in sladkarije bo predvidoma zvišal inflacijo za 0,11%, davek na brezalkoholno pijačo pa za 0,04% (ECPRD).

2.3 Madžarska

Tudi na Madžarskem so iz zdravstvenih razlogov uvedli nov davek na hrano in brezalkoholno pijačo. Zakon je stopil v veljavo 1. 9. 2011. Davek je treba plačevati samo za izdelke, ki so predhodno v embalaži (izdelki, ki niso embalaži, ampak jih zapakirajo pred kupcem, niso obdavčeni s tem davkom). Obdavčene izdelke lahko uvrstimo v več kategorij:

- brezalkoholne pijače (približno 0,018 evra/liter)
- energijske pijače (približno 0,93 evra/liter)
- pakirane sladkarije (približno 0,37 evra/kilogram)
- pikantni prigrizki (približno 0,74 evra/kilogram)
- začimbe (približno 0,74 evra/kilogram).

Prihodki tega davka so namenjeni financiranju zdravstvenih storitev. Če naj bi davek pozitivno vplival na javno zdravje, za zdaj še ni znano (ECPRD).

2.4 Francija

V Franciji posebnega davka na hrano in brezalkoholno pijačo iz zdravstvenih razlogov ne poznajo. Po zakonu o prihodkih in davkih (Code général des impôts) je v 278. členu predpisano, da so vse brezalkoholne pijače in vsi prehrambeni izdelki obdavčeni z znižano davčno stopnjo (5,5%), razen:

- sladkarije
- margarina in rastlinske maščobe
- kaviar
- čokolade in produkti narejeni iz kakava in čokolade (z znižano stopnjo so obdavčeni še: kakavovo maslo, kakavova zrna, jedilna čokolada, čokoladno mleko in sladkarije iz čokolade).

Za te štiri kategorije velja davčna stopnja 19,6%. Zadnje čase pa se tudi v Franciji pogovarjajo, kot je razvidno v poročilu o preprečevanju debelosti v Franciji, da bi spremenili davčno stopnjo za sladke pijače in izdelke z maščobami (ECPRD).

2.5 Norveška

Na Norveškem so uvedli poseben davek na hrano in brezalkoholne pijače, ampak ne iz zdravstvenih razlogov, temveč iz fiskalnih razlogov (ECPRD).

2.6 Slovaška in Grčija

Slovaška in Grčija sta namesto davka, ki bi dodatno obdavčil hitro prehrano in sladko pijačo, začeli subvencionirati (Slovaška) oziroma so znižali obdavčitev (Grčija) sadja in zelenjave (Gabrijelčič Blenkuš, 2011: 7).

2.7 Združene države Amerike

Bipartisan Policy Center v ZDA je leta 2010 za kongres pripravil poročilo o oživljanju ekonomije, zmanjševanju dolga in porabe ter pripravi preprostega, k ekonomski rasti usmerjenega davčnega sistema.

V povzetku poročila je na strani 18 zapisano, da je cilj pomagati zmanjšati dolgoročne zdravstvene stroške za z debelostjo povezane bolezni, kot so sladkorna bolezen, bolezen srca, rak in kap. To bi jim uspelo s trošarinami na proizvodnjo in uvoz sladkih pijač ali na sirupe z veliko fruktoze.

Ko so pripravljali poročilo, so ugotovili, da se je v ZDA poraba pijač z dodanim sladkorjem v zadnjih 30 letih potrojila. Predvidevajo, da bi s povišanjem cen pijač z dodanim sladkorjem vplivali predvsem na otroke in mladostnike, ki so bolj občutljivi na cene. Priporočajo, da se 1 unča (približno 30ml) obdavči s trošarino 1 centa, kar bi v povprečju pomenilo 28,6% davka na pijače z dodanim sladkorjem. Pijače, ki spadajo v to kategorijo, so: sadni nektarji, čaji sladkani s sladkorjem, sirupi, ledeni čaji, in gazirane pijače z dodanim sladkorjem. Izračunali so, da bi davek na pijače z dodanim sladkorjem glede na porabo do leta 2015 prispeval 15 milijard dolarjev, do leta 2040 pa bi zaradi zmanjšanja stroškov zdravljenja debelosti in zapletov zdravstveni blagajni prihranili 644 milijard dolarjev.

Zaenkrat je opisani predlog še v razpravi. Multinacionalke, ki proizvajajo pijače z dodanim sladkorjem v ZDA, intenzivno lobirajo proti sprejemu tovrstne obdavčitve (Gabrijelčič Blenkuš, 2011: 9,10).

2.8 Slovenija

Tudi v Sloveniji potekajo razprave o morebitni obdavčitvi nezdrave hrane in pijače. Na svetu ministrov Evropske unije je bil s tem ukrepom seznanjen tudi minister za zdravje, ki meni, da je, obdavčitev sladke pijače in nezdrave hrane lahko eden od ukrepov za izboljšanje prehranskih navad. Sredstva trošarin naj bi se vlagala v preventivo in vzgojo populacije, pri kateri je želeno doseči spremembo navad v korist zdravja. Zbrana sredstva nikakor ne bi smela biti nov vir financiranja zdravstvenih storitev. Naloga zdravstvene politike je, da na osnovi strokovnih argumentov skupaj s stroko vpelje primerne ukrepe. Predlog uvedbe trošarin na nezdravo hrano in pijačo je že vključen v Nacionalni program prehranske politike 2012 - 2021, z njim pa se želi vzpostaviti vzpodbudno okolje za razvoj zdravih prehranjevalnih navad (Ministrstvo za zdravje, 2011).

3. ZAKLJUČEK

Davek na nezdravo hrano in pijačo nekatere države že prakticirajo. Kot je razvidno iz tabele 1 ima od 13 izbranih držav 5 držav uveden poseben davek na nezdravo hrano in sladko pijačo. Te države so Danska, Finska, Madžarska, Norveška in ZDA. Od teh 5 držav imajo 4 davek uveden iz zdravstvenih razlogov, 1 (Norveška) pa iz fiskalnih razlogov. Za razliko od omenjenih držav sta se Grčija in Slovaška odločili za obratno smer, in sicer imata namesto davka na nezdravo hrano uvedene subvencije za zdravo hrano. V Franciji imajo prehrabene izdelke obdavčene po nižani davčni stopnji, med te izdelke pa ne spadajo nekateri nezdravi izdelki. Avstrija; Nemčija; Poljska, Švedska in Slovenija zaenkrat še nimajo davka na nezdravo hrano in sladko pijačo.

Tabela 1: Obdavčitev nezdrave hrane in sladkih pijač

DRŽAVA	OBDAVČITEV DA/NE	KAJ JE OBDAVČENO
Avstrija	ne	/
Danska	da	Čokolada, sladoled, brezalkoholna pijača, sladkor, oreščki in tobak
Finska	da	Sladoled, sladkarije in brezalkoholne pijače
Francija	ne	Z 19,6% stopnjo DDV: Sladkarije, margarina in rastlinske maščobe, kaviar, čokolade in produkti narejeni iz kakava in čokolade (razen izjem)
Nemčija	ne	/
Grčija	ne	/
Madžarska	da	Brezalkoholne pijače, energijske pijače, pakirane sladkarije, pikantni prigrizki in začimbe.
Norveška	da	Ni podatka
Poljska	ne	/
Slovaška	ne	/
Švedska	ne	/
ZDA	da	Pijače: sadni nektarji, čaji sladkani s sladkorjem, sirupi, ledeni čaji, in gazirane pijače z dodanim sladkorjem
Slovenija	ne	/

Vir: Odgovori na vprašalnik ECPRD št. 1789 in Gabrijelčič Blenkuš (2011)

Pripravi:

študent: Jure Kavaš

4. VIRI

G. Kopelman, Peter (2000): Obesity as a medical problem. Spletno mesto: http://cmgm.stanford.edu/biochem/biochem230/papers2004/Week8/Nature_Obesity_Review.pdf (21. 9. 2011).

European Commission (2011): Excise duties on alcohol, tobacco and energy general overview:

Spletno mesto:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/excise_duties/gen_overview/index_en.htm (21. 9. 2011).

Economics (2011): Why we should tax unhealthy foods. Spletno mesto: <http://econ.economicshelp.org/2007/07/fat-tax-why-we-should-tax-unhealthy.html> (21. 9. 2011)

ECPRD: Vprašalnik ECPRD št: 1789: Taxes on Food and non-alcoholic drinks for health reasons. Spletno mesto: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu> (september 2011).

Gabrijelčič Blenkuš, Mojca (2011): Obdavčitev živil. Spletno mesto: http://www.ivz.si/prehrana?pi=5&5_Filename=3278.pdf&5_MediaId=3278&5_AutoResize=false&pl=8-5.3 (21 .9. 2011).

Ministrstvo za zdravje (2011): Trošarine na hrano in sladke pijače. Spletno mesto: http://www.mz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/select/porocilo_za_javnost/article/94/6305/814b25e974/?tx_ttnews%5Byear%5D=2011&tx_ttnews%5Bmonth%5D=07 (21. 9. 2011).